

**Centrum pro výzkum veřejného mínění
Sociologický ústav AV ČR**

Jilská 1, Praha 1

Tel./fax: 286 840 129

E-mail: milan.tucek@soc.cas.cz

Názory na uspořádání společnosti a sociální soudržnost

Technické parametry

<i>Výzkum:</i>	<i>Naše společnost, v12-03</i>
<i>Realizátor:</i>	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Projekt:</i>	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Termín terénního šetření:</i>	<i>5. 3. – 12. 3. 2012</i>
<i>Výběr respondentů:</i>	<i>Kvótní výběr</i>
<i>Kvóty:</i>	<i>Kraje (Oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
<i>Zdroj dat pro kvótní výběr:</i>	<i>Český statistický úřad</i>
<i>Reprezentativita:</i>	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
<i>Počet dotázaných:</i>	<i>1053</i>
<i>Metoda sb ve 21 %ěru dat:</i>	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem</i>
<i>Výzkumný nástroj:</i>	<i>Standardizovaný dotazník</i>
<i>Otázky:</i>	<i>OV.116, OV.117</i>
<i>Zveřejněno dne:</i>	<i>17. duben 2012</i>
<i>Zpracoval:</i>	<i>Milan Tuček</i>

V březnu jsme do dotazníku zařadili dvě otázky, které se týkaly sociální struktury společnosti a její sociální soudržnosti. Respondenti se v první otázce vyjadřovali k výroky popisujícím současné společenské uspořádání¹, druhá otázka pak zjišťovala míru soudržnosti, důvěry a solidarity mezi lidmi. Naposledy jsme tyto otázky položili v listopadovém výzkumu v roce 2005.

Nejprve k názorům na společenské uspořádání: Nejvíce dotázaných (32 %) soudí, že v naší společnosti stojí proti sobě jen dvě skupiny – obyčejní lidé na jedné straně a nepočtená společenská špička na straně druhé, že tedy naše

¹ Znění otázky: „Který z následujících popisů naší dnešní společnosti podle Vás nejvíce odpovídá skutečnosti?“ (dále viz tabulku 1)

společnost je výrazně polarizovaná (masa versus elita). Podobné zastoupení má ve veřejnosti názor (30 %), že v naší společnosti je možné se dobře domluvit s většinou lidí, existují tu však nižší vrstva a společenské špičky a s oběma těmito skupinami má většina lidí málo společného. Jinými slovy, že ve společnosti převažují střední vrstvy, od kterých je oddělena jak skupina vyloučených (tzv. under class), tak úzká elita. S názorem, že se naše společnost skládá z vyšších, středních a nižších společenských vrstev, které mezi sebou nemají mnoho společného, souhlasilo 27 % oslovených. Tento názor reflektuje přirozené rozvrstvení společnosti (podle majetku, příjmů, životní úrovně) včetně určité uzavřenosti dílčích vrstev do sebe. Pouze necelá desetina respondentů se přiklonila poslednímu k výroku, že „mezi různými skupinami neexistují velké přehrad, člověk se dobře domluví i s lidmi v odlišném sociálním postavení“, který je určitým vyjádřením ideálu moderní demokratické společnosti, která je (výkonově) stratifikována, ale zcela otevřená (bez společenských přehrad). (viz tabulka 1).

Tabulka 1: Popis společenského uspořádání nejvíce odpovídající skutečnosti (v %)

	2005	2012
Mezi různými skupinami neexistují velké přehrad, člověk se dobře domluví i s lidmi v odlišném sociálním postavení	10	9
Naše společnost se skládá z vyšších, středních a nižších společenských vrstev, které mezi sebou nemají mnoho společného	26	27
V naší společnosti je možné se dobře domluvit s většinou lidí. Existují tu však nižší vrstva a společenské špičky a s oběma těmito skupinami má většina lidí málo společného	38	30
V naší společnosti stojí proti sobě jen dvě skupiny: obyčejní lidé na jedné straně a nepočtená společenská špička na straně druhé	25	32

Pozn.: Dopočet do 100 % ve sloupci tvoří odpovědi „neví“.

Za sedm let, které uběhly od posledního zjišťování názoru na uspořádání společnosti, došlo k výraznému nárůstu odpovědí, které reflektují dělení společnosti na obyčejné lidi a úzkou špičku (toto dělení znamená kromě již zmíněného pohledu teorie elit též často používané rozdělení „my“ a „oni“, přičemž jde mezi těmito skupinami o stálý konflikt). Tento nárůst proběhl na úkor hodnocení, které odpovídá v daném srovnání méně konfliktualistickému pohledu tzv. „tří světů“, které žijí sice odděleně, ale většina (tj. naši dotázaní) se mezi sebou nějak porovná. Změna v hodnocení společnosti, ke které došlo, může souviset s nárůstem nespokojenosti lidí s politickou reprezentací, která by v takovém případě přirozeně reprezentovala skupinu „oni“.

Respondenti dále hodnotili „stav“ soudržnosti a solidarity v současné společnosti.² Jen 15 % dotázaných souhlasilo s tím, že v naší společnosti převažuje atmosféra soudržnosti, důvěry a solidarity (přitom prakticky nikdo nevyslovil „rozhodný souhlas“). Všichni ostatní hodnotí společnost v daném ohledu negativně (jedna třetina s výrokiem o soudržné atmosféře ve společnosti „rozhodně nesouhlasí“). V porovnání s rokem 2005 došlo k výraznému posílení negativního hodnocení (celkem o 6 %, o 8 % narostl samotný podíl rozhodného nesouhlasu, celkový podíl souhlasu naopak poklesl o 7 %) – viz tab. 2). Tento

² Znění otázky: „Souhlasíte nebo nesouhlasíte s následujícím výrokiem: V naší společnosti převažuje atmosféra soudržnosti, důvěry a solidarity mezi lidmi.“

názorový posun logicky souvisí s výše komentovanou změnou názoru na uspořádání společnosti.

Tabulka 2: Souhlas s výrokem o soudržnosti, důvěře a solidaritě (v %)

	2005	2012
rozhodně souhlasí	2	0
spíše souhlasí	20	15
spíše nesouhlasí	50	48
rozhodně nesouhlasí	26	34

Pozn.: Dopočet do 100 % ve sloupci tvoří odpovědi „neví“.

Názory dotázaných jak na uspořádání společnosti, tak na míru společenské soudržnosti jsou významně podmíněné statusem domácnosti (životní úrovní) a politickou orientací (sebezařazení na levoprávní škále).

Dotázaní, kteří mají dobrou životní úroveň, z 15 % hodnotí společnost jako společnost bez přehrad a ve 21 % jako rozdělenou na „my“ a „oni“, kdežto ti, jejichž životní úroveň je špatná, se k prvnímu zmíněnému hodnocení kloní jen ve 2 %, zatímco ke druhému v 50 % odpovědí. Podobný rozdíl je i v hodnocení míry společenské soudržnosti (mezi respondenty s dobrou životní úrovní 20 % spíše souhlasí s tím, že převažuje atmosféra soudržnosti, důvěry a solidarity a stejných 20 % rozhodně nesouhlasí, kdežto mezi respondenty se špatnou životní úrovní je tento poměr 5 % ku 60 %).

Ti, kteří se zařadí k levici, tak z 55 % vidí společnost rozdělenou na „my“ a „oni“, kdežto ti, kteří se řadí k pravici, zastávají tento názor ve 14 %. Mezi pravicově zaměřenými lidmi převládá názor, že společnost je tvořena „třemi světy“ (více než dvě pětiny odpovědí). Co se týče hodnocení atmosféry soudržnosti, je situace obdobná: levicově zaměření dotázaní z poloviny „rozhodně nesouhlasí“ s tím, že zde panuje soudržnost, důvěra a solidarita, kdežto mezi lidmi s pravicovým přesvědčením je to jen čtvrtina.